

FYLKESTINGSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Møtedato
125/12	Fylkestinget	03.12.2012

Utvalgsinnstilling for samisk forskning og høyere utdanning - høringsuttalelse

Sammendrag

Som en oppfølging av St.meld. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning* nedsatte Kunnskapsdepartementet 30. august 2010 et utvalg som skulle utrede samisk forskning og høyere utdanning. Utvalget ble ledet av professor Nils A. Butenschøn. Butenschøn-utvalget avga sin innstilling, ”Langs lange spor”, 20. juni 2012.

Fylkestingets høringsuttalelse har fokus på den delen av utvalgsinnstillingen som har særlig stor betydning for Nordland. Fylkestinget vil spesielt fremheve den ansvarsfordelingen som er mellom Universitetet i Nordland, Samisk høgskole og Høgskolen i Nord-Trøndelag når det gjelder de samiske språk. Ansvarsfordelingen må styrkes og de økonomiske rammene må bedres slik at aktørene på en best mulig måte klarer å følge opp sitt ansvar. Som urfolk og minoritet i Norge står det samiske samfunnet overfor særlige utfordringer, og kunnskapsutviklingen må tilpasses disse utfordringene.

Bakgrunn

Etter konsultasjoner med Sametinget oppnevnte Kunnskapsdepartementet den 30. august 2010 et utvalg for å utrede utviklingstrekk, behov og målsettinger for samisk forskning og høyere utdanning. Nordland fylkeskommune kom med forslag på representanter i samarbeid med Nord- og Sør-Trøndelag, Hedmark, Troms og Finnmark fylkeskommuner. De foreslåtte representantene var Per Ravna fra Universitetet i Nordland (UiN) og Else-Grete Broderstad fra Universitetet i Tromsø (UiT).

Det er bred enighet om at forskning og høyere utdanning er fundamentale innsatsfaktorer for samfunnsutviklingen. Som urfolk og minoritet i Norge står det samiske samfunnet overfor særlige utfordringer, og kunnskapsutviklingen må tilpasses disse utfordringene. Dette er utgangspunktet for flere tidligere utredninger på området, og er bakgrunnen for at Stortingsmeldingen *Klima for forskning* (2008–2009) varslet at et eget utvalg vil bli nedsatt for å fremme tiltak.

Fylkestinget vedtok i vår samarbeidsavtalen med Sametinget om bruken av tospråklighetsmidlene 2012-2014, FT-sak 49/12, med fokus på forvaltning og utvikling av samisk språk.

Problemstilling

Høringsfristen er 30. november, men man har fått utsettelse til den 10. desember slik at den kan behandles i fylkestinget først.

Utvalgets mandat omfattet en kartlegging av eksisterende miljøer innenfor samisk forskning og høyere utdanning, deres profil og utvikling, og det å diskutere kunnskapsutfordringer og fremme forslag for å utvikle forskning innenfor områder av stor betydning for utvikling av det samiske samfunnet. Utvalget har samlet sin oppmerksomhet om tre hovedpunkter, som er komplementære:

- Å sikre best mulige vilkår for samisk forskning og høyere utdanning som en uavhengig kunnskapsproduserende og kunnskapsformidlende virksomhet. Her har utvalget lagt vekt på å peke på konkrete utfordringer knyttet til det å sikre grunnlaget for samisk forskning og høyere utdanning.
- Å sikre og fremme forskning og høyere utdanning spesielt på områder av stor betydning for utviklingen av det samiske samfunnet.
- Å drøfte en organisering av samisk forskning og høyere utdanning både innenfor det samiske samfunnet, og i forhold til det øvrige nasjonale og nordiske utdannings- og forskningssystemet.

Samisk forskning og høyere utdanning er av utvalget avgrenset slik:

Samisk forskning:

All forskning / FoU-virksomhet som faller inn under minst ett av disse punktene:

- forskning på samiske forhold og/eller forskning for samiske formål
- all forskning som er gjennomført ved samiske institusjoner

Samisk høyere utdanning:

- alle kurs og studieprogrammer som er relaterte til samisk språk, kultur, næringer, samfunnsforhold eller lignende og som gir studiepoeng innenfor høyere utdanning
- all studiepoenggivende utdanning i samiske språk og/eller kurs med samisk som undervisningsspråk

I Nordland er det Universitetet i Nordland som tilbyr samisk høyere utdanning gjennom sitt nye tilbud «Bachelor i lulesamisk», og man har hatt forskningsprosjekt knyttet til Arran - lulesamisk senter og Sijti Jarngje i Hattfjelldal.

Nordland er den eneste fylkeskommunen som har alle tre samiske hovedspråkene innenfor sitt område. Samtidig har man hatt en tredeling når det gjelder ansvaret for tilbud i de tre språkene hvor Samisk høgskole i Kautokeino har hatt ansvar for nordsamisk, Universitetet i Nordland for lulesamisk og Høgskolen i Nord-Trøndelag for sørsamisk.

Utvalgets forslag til tiltak:

Språkrøkt og revitalisering av samiske språk

Tiltak innenfor eksisterende økonomiske rammer:

- Regelmessige ”forskningsdager” på samisk
- Kunnskap og kompetanse ved regionale kompetanse-, språk- og kultursentre utnyttes for språkrøkttiltak, herunder språkkurs

- Universitet i Tromsø oppfordres til å arbeide videre med planene om et mastergradsprogram i samisk som fremmedspråk

Tiltak utover eksisterende økonomiske rammer – prioritert liste:

- Det opprettes et program for samisk språkrøkt. Programmet gis romslige tidsmessige og økonomiske rammer i lys av de omfattende behovene. Det bør blant annet omfatte studieplasser for ettårige kvalifiseringsløp til studier i eller på samisk. En rekke av de øvrige tiltakene utvalget foreslår, vil også kunne finansieres innenfor et slikt program.
- Samisk høgskoles femårige opplæringsprogram for voksne samer som ikke kan samisk, sikres langsiktig, stabil finansiering med en evaluering etter ti år.
- Det avsettes etterutdanningsmidler og etableres ordninger for at faglig og administrativt ansatte skal bli funksjonsdyktige i samiske språk. Ordningene må legge til rette for tilstrekkelig, praktisk opplæring i samiske språk, både på begynnernivå og på videregående nivåer.

Forskningspråk

Tiltak innenfor eksisterende økonomiske rammer:

- Det etableres en fast konferanserekke for samisk språk som et samarbeidstiltak mellom universiteter, høyskoler og andre kompetansesentra. En mal for denne typen konferanser kan være «Sámegiela ja sámi girjjálašvuõda symposia» (symposiet for samisk språk og kultur) som arrangeres ved Samisk høgskole.
- Arbeidet for å utvikle og sikre konsensus om samiskspråklig fagspråk og vitenskapelig fagterminologi intensiveres, og det etableres en infrastruktur for registrering og presentasjon av terminologien

Tiltak utover eksisterende økonomiske rammer – prioritert liste:

- *Samisk vitenskapelig tidsskrift* sikres langsiktig, stabil finansiering med en evaluering etter ti år. For å få flere bidragsyttere til tidsskriftet bør det utvikles et bedre retteprogram og arrangeres samiskspråklige språkdager, og dessuten vitenskapelige konferanser som har som siktemål at innleggene skal publiseres i tidsskriftet.
- Det legges til rette for en mentorordning/kurs for forskere som kan samisk, men er usikre på å skrive på samisk for publisering i poenggivende vitenskapelige publikasjoner.

Forskning

Tiltak innenfor eksisterende økonomiske rammer:

- Utdanningsinstitusjonene finansierer øremerkede stipendiatstillinger til samisk forskning over sine grunnbudsjetter.
- Institusjonene legger praktisk til rette for at de som har startet sine samiskrelevante kvalifiseringsløp, både mastergrad og doktorgrad, får fullført innen rimelig tid.
- Det etableres permisjons- og hospiteringsordninger som gir ansatte rett til permisjon (under nærmere fastsatte betingelser) for å kunne arbeide i en periode ved en annen relevant institusjon.
- Det etableres hospiteringsavtaler og muligheter, både for fast vitenskapelig ansatte og doktorgradsstipendiater, til å fordele pliktarbeid mellom to institusjoner.

Tiltak utover eksisterende økonomiske rammer – prioritert liste:

- Det avsettes midler til et nytt tiårig program for samisk forskning i Forskningsrådet når det nåværende avsluttes. Programmet bør, som det nåværende, legge stor vekt på rekrutteringstiltak, og bør satse målrettet på å rekruttere samer til forskning.
- Det avsettes midler til en nordisk samisk forskerskole.

- Det legges finansielt til rette for at miljøer med ansvar for samisk forskning kan dra nytte av en ordning med professor-II stillinger.
- Utdanningsinstitusjonene etablerer en reisestøtteordning for master- og doktorgradsstudenter innenfor samiskrelatert forskning. Ordningen finansieres med tilskudd til institusjonens basisbevilgning.
- Institusjonene utvikler «gjennomføringsstipend-ordninger» for å stimulere til progresjon i mastergrads- og doktorgradsstipendiatenes avhandlingsarbeid.

Høyere utdanning

Tiltak innenfor eksisterende økonomiske rammer:

- Ordningen med ettergivelse av studielån utvides til også å omfatte studenter som har gjennomført 30 studiepoeng i samisk.
- Sametingets og fylkeskommunenes stipendordninger videreføres.
- Den nasjonale rekrutteringsstrategien for samisk høyere utdanning evalueres og følges opp.
- Ordningen med opptakskvoter for samiskspråklige søkere til høyere utdanning evalueres.
- Studietilbud innen samisk høyere utdanning gjøres bedre tilgjengelig via nettbasert opplæring og desentralisert og fleksibel studieorganisering.
- Det nye nettstedet for samisk utdanning, www.samiskutdanning.no, gjøres bedre kjent.

Rollefordeling, samarbeid og koordinering

Tiltak innenfor eksisterende økonomiske rammer:

- Planlagte samarbeidsavtaler og nettverkssamarbeid mellom de regionale kompetanse-, kultur- og språksentrene, og de etablerte forsknings- og utdanningsinstitusjonene, blir prioritert i institusjonenes strategiske planer for de nærmeste årene. Dette for å styrke både rekrutteringsarbeidet og det konkrete forsknings- og undervisningssamarbeidet.

Tiltak utover eksisterende økonomiske rammer – prioritert liste:

Forskning:

- Det etableres et nettverk for samisk forskning. Et slikt nettverk må sikres tilfredsstillende finansiering, en kontinuitet og ha en forpliktende karakter for samarbeidspartnerne. På sikt, når nettverket er etablert nasjonalt, bør det aktivt søke samarbeid med institusjoner på nordisk nivå.

Utdanning:

- «Samordningsrådet for høyere utdanningsinstitusjoner med ansvar for samisk» opprettes som et hovedtiltak for samordning og koordinering på området, og Kunnskapsdepartementet tar i denne forbindelse initiativ til å gjennomgå ansvarsfordelingen mellom institusjonene.
- De lærestedene som deltar i SAK-samarbeidet (samarbeid, arbeidsdeling og faglig konsentrasjon i universitets- og høgskolesektoren) sikres finansiering for å videreføre samarbeidet på en effektiv måte.

Vurderinger

Det er viktig for Nordlandssamfunnet at samisk utdanning og forskning blir styrket slik at man oppnår de politiske målene man har satt seg når det gjelder å legge til rette for å styrke samisk språk og kultur. Fylkestinget i Nordland slutter seg til hovedkonklusjonene i Butenschønutvalgets rapport, men ønsker å fremheve noen punkter som er særlig viktig for Nordland.

Fylkestinget støtter utvalgets vurderinger når det gjelder planene om å starte arbeidet med en ny samisk forskningsmelding som et skritt i retning av å utarbeide en helhetlig samisk utdanningspolitikk.

Fylkestinget mener at et viktig tiltak er regelmessige ”forskningsdager” på samisk og at kunnskap og kompetanse ved regionale kompetanse-, språk- og kultursentre utnyttes for språkrøkttiltak, herunder språkkurs.

Det bør etableres et nettverk for samisk forskning (jf. Urfolksnettverket). Et slikt nettverk må sikres tilfredsstillende finansiering og kontinuitet og ha en forpliktende karakter for samarbeidspartnerne. Når nettverket er etablert nasjonalt, bør det aktivt søke samarbeid med forskningsmiljøer/institusjoner i de andre nordiske landene.

Fylkestinget mener det er viktig at den ansvarsfordelingen som er gjort mellom høyskolene og Universitetet i Nordland styrkes ytterligere. Dette bør også i større grad følges opp med øremerkede tilskudd slik at aktørene er i stand til å følge opp det ansvaret de er tildelt. Det må også i større grad settes i gang samiske rekrutteringsprosjekt rettet mot den videregående skolen slik at man får sikret morgendagens studenter og forskere.

Den generelle tendensen er at det blir stadig færre samisktalende. Nordland fylkeskommunes språktilskuddsordninger er et viktig arbeid med å reversere en slik utvikling. Elever på videregående og studenter på høyskoler og Universitetet kan søke om stipend hvis de tar samisk som fag. Det har vært en gledelig økning i antallet søknader innenfor stipendordningen. Mens det for skoleåret 2006/2007 ble tildelt 48 stipend, var antallet økt til 73 for skoleåret 2011/2012. Det er et stort behov for kvalifisert fagpersonell med samisk språkkompetanse innen ulike yrkesgrupper. Det ligger også et uutnyttet potensiale i skjæringspunktet kultur/næring, ikke minst i reiselivssammenheng.

Nordland fylkeskommune har gjennom flere år fått gode tilbakemeldinger for det arbeidet som gjøres i forhold til det samiske i fylket fra Sametinget og regjeringen.

Konsekvenser

Saken har ingen administrative eller økonomiske konsekvenser for Nordland fylkeskommune.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Fylkestinget i Nordland slutter seg til hovedkonklusjonene i Butenschønutvalgets rapport.
2. Fylkestinget vil særlig fremheve ansvarsfordelingen mellom Universitetet i Nordland, Samisk høyskole og Høgskolen i Nord-Trøndelag når det gjelder de samiske språk. De økonomiske rammene må bedres, slik at institusjonene på best mulig måte klarer å følge opp sitt ansvar.
3. Som urfolk og minoritet i Norge står det samiske samfunnet overfor særlige utfordringer, og kunnskapsutviklingen må tilpasses disse utfordringene. Fylkestinget mener det bør etableres et nettverk for samisk forskning.
4. Fylkestinget mener det bør vurderes innføring av særskilte rekrutteringsprosjekt rettet mot den videregående skolen.

Bodø den 06.11.2012

Odd Eriksen
fylkesrådsleder
sign

03.12.2012 Fylkestinget

FT-125/12

Innstillinga fra komite for utdanning og kompetanse ble lagt fram av saksordfører Øyvind Toft, H:

1. Fylkestinget i Nordland slutter seg til hovedkonklusjonene i Butenschønutvalgets rapport.
2. Fylkestinget vil særlig fremheve ansvarsfordelingen mellom Universitetet i Nordland, Samisk høyskole og Høgskolen i Nord-Trøndelag når det gjelder de samiske språk. Fylkestinget mener likevel at ansvaret ikke bør legges bare til høyskolene/universitet. De samiske sentrene bør også styrkes for å gjennomføre tiltak innen språk og forskning i samarbeid med de høgere utdanningsinstitusjonene. De økonomiske rammene må bedres, slik at institusjonene på best mulig måte klarer å følge opp sitt ansvar.
3. Som urfolk og minoritet i Norge står det samiske samfunnet overfor særlige utfordringer, og kunnskapsutviklingen må tilpasses disse utfordringene. For å oppnå de nasjonale målsetningene om at det samiske språk skal være et levende språk og sikres likeverdig utvikling bør tiltakene som foreslår ha likeverd som formål. Dette innebærer at programmet tar hensyn til de ulike regionale utfordringene.
4. Fylkestinget mener behovene for rekrutteringene av fagpersonale med samisk språkkompetanse er stort. Rekrutteringen må omfatte tiltak som inkluderer videregående skole, voksenopplæring og høgere utdanning.
5. Fylkestinget mener det bør etableres et nettverk for samisk forskning for å styrke rekrutteringsarbeidet og det konkrete forsknings og undervisningssamarbeidet.

Allan Ellingsen, FrP, fremmet FrPs forslag fra komiteen:

Tillegg til punkt 1:

...Butenschønutvalgets rapport, som legger opp til å sikre samiske språkkunnskaper. Imidlertid mener Nordland fylkesting at økonomiske særordninger for studenter i samisk språk virker diskriminerende.

Votering:

Komiteinnstillinga vedtatt mot 7 stemmer avgitt for FrPs forslag.

Vedtak

1. Fylkestinget i Nordland slutter seg til hovedkonklusjonene i Butenschønutvalgets rapport.
2. Fylkestinget vil særlig fremheve ansvarsfordelingen mellom Universitetet i Nordland, Samisk høyskole og Høgskolen i Nord-Trøndelag når det gjelder de samiske språk. Fylkestinget mener likevel at ansvaret ikke bør legges bare til høyskolene/universitet. De samiske sentrene bør også styrkes for å gjennomføre tiltak innen språk og forskning i samarbeid med de høyere utdanningsinstitusjonene. De økonomiske rammene må bedres, slik at institusjonene på best mulig måte klarer å følge opp sitt ansvar.
3. Som urfolk og minoritet i Norge står det samiske samfunnet overfor særlige utfordringer, og kunnskapsutviklingen må tilpasses disse utfordringene. For å oppnå de nasjonale målsetningene om at det samiske språk skal være et levende språk og sikres likeverdig utvikling bør tiltakene som foreslår ha likeverd som formål. Dette innebærer at programmet tar hensyn til de ulike regionale utfordringene.
4. Fylkestinget mener behovene for rekrutteringene av fagpersonale med samisk språkkompetanse er stort. Rekrutteringen må omfatte tiltak som inkluderer videregående skole, voksenopplæring og høyere utdanning.
5. Fylkestinget mener det bør etableres et nettverk for samisk forskning for å styrke rekrutteringsarbeidet og det konkrete forsknings og undervisningssamarbeidet.